Ner 166. ROK 1841. SOBOTA 24 LIPCA.

Pismo to wychodzi codziennie oprócz niedziel i świąt uroczystych w drukarni Stanisława Gieszkowskiego

Zaliczenie na trzy miesiące złotych dziesięć miesięcznie złotych cztery, numer pojedynczy groszy dziesięć.

Imiona Rzymskie.
Dziś Krystyny. Jutro Jakóba.

Imiona Sławiańskie.
Dziś Grzmisława. Jutro Sławosz.

GAZETA KRAKOWSKA.

OBSERWACYE METEOROŁOGICZNE.

Dzień	godzina	Barometr do 0° Reaumura w miarze Paryzkiej	Stopnie zimna podług Reaumura	Psychometr	Wiatr	Stan Atmosfery	Zjawiska napowietrzne i różne uwagi
	6	27" 4''' 049	+ 13° 3	4''' 99	Pn Zachodni średni	Pochmurno	
22	2	4, 156	+ 20, 6	5, 95	Południowy słaby	Chmury	Deszcz
	10	3, 952	+ 14, 7	4, 97	Pn Zachodni słaby	Pogoda	Deszcz

Wiadomości krajowe.

— KRAKÓW. —

Przybyły tu ze Lwowa znakomity wirtnoz na skrzypcach Pan Hauser, dał we czwartek pierwszy koncert w teatrze. Publiczność zaraz po odgranem *Allegro* z koncertu Meisedera dwukrotnem przywołaniem zaszczyciła utalentowanego skrzypka; tenże sam dowód zadowolenia okazała, po odgranem *Adagio i Rondo* Ole Bulla: po koncertandzie zaś, *Karnawał Wenecki*; uniesienie doszło do najwyższego stopnia. Dziś drugi koncert Pana Hauser, w którym na powszechne żądanie, odgra powtórnie: *Karnawał Wenecki*. — Po sławnym Karolu Lipińskim, żaden jeszcze przejeżdżający artysta, nie doznał tu tak entuzyastycznego przyjęcia.

Wiadomości zagraniczne.

— *Paryż 6 Lipca*. —

Zdaje się, że zwolna niejaka cisza powstaje w polityce, i z tak wielu kwestyi, które jedna po drugiej zajmowały tutejszą publiczność, zdaje się że żadnego nie może obudzić trwałego zajęcia. Wiele z nich, które jedna po drugiej tworzyły się, naprzykład o rozwiązaniu izby, zmianach ministeryalnych i t. d. żadna się nie potwierdziła. Jeszcze tylko rozporządzenia ministra skarbu utrzymują niejakie wzburzenie. Nawet sprawa wschodnia zaczyna już powoli obojętnie być uważaną, chociaż pewném jest, że ona nie jest jeszcze ukończoną tylko tymczasowo drzémie. Wiele jeszcze uwagi poświęcają dzienniki wypadkom w Anglii, i starają się obliczyć jakie korzyści mogłaby mieć Francya z zwycięztwa tego lub owego stronnictwa. Zajmującą jest zmiana jaka zaszła w opinii publicznej, bo któżby przed rokiem przypuścił, że Francya za korzyść uważać będzie utworzenie gabinetu torysowskiego.

List z Tunis w dzienniku *Constitutionnel* objawia zdanie, że rząd turecki zamierza jakiś zamach przeciw Tunis, i że kilka okrętów angielskich oczekuje przybycia eskadry tureckiej, aby się z nią połączyć i wylądowanie wojska tureckiego popierać. Bej, który dawno już o tym planie jest zawiadomiony, stara się przez uprzejmość dla anglików i podarunki w Konstantynopolu, grożącą burzę odwrócić. Wpływ francuzki, który już dawno w Tunis stał się przeważnym, może zupełnie zgasnąć. Za przykład służyć to może, że bej zabronił wyprowadzenia wołów, i że skargi francuzów pozostają bez skutku.

Constitutionnel zawiera wiadomości z Haiti, które nie są zadawalniającemi. Zamiast rozbrojenia, które dozwoliłoby znacznych oszczędności i ułatwiło spłatę długu francuzkiego, prezydent nakazał nowy pobór. Niedostaje rąk do uprawy ziemi i co chwila obawiają się nie-

spokojności. Pan Guizot miał polecić ajentowi dyplomatycznemu w Port au Prince, aby uczynił przedstawienia w tym przedmiocie.

— *Dnia 7 Lipca.* —

Constitutionnel zaprzecza różnostronnie głoszonym twierdzeniom że zmiana gabinetu w Anglii ułatwiłaby przywrócenie ściślejszych związków między Francyą i Anglią. Wigowie, mówi on, mieli do naprawienia swoją niesprawiedliwość, i im bardziéj podeszli slaby rząd francuzki, tém łatwiéj mogli uczynić mu niejakie ustąpienia, bez narażenia się na zarzut słabości. Sir Robert Peel przeciwnie nie będzie chciał dać wigom powodu do zapytania: Co zrobiliście z zwycięztwami któreśmy wam zostawili? i on właśnie musiałby obawiać się iżby mu nie uważano za słabość gdyby się chciał zbliżyć do Francyi.

Opozycya dzienników przeciw obwarowaniu Paryża ciągle trwa jeszcze, i bez wątpienia przygotuje rządowi nie jeden jeszcze kłopot. *Messager* nie przestaje zbijać pogłoski powtarzanéj przez różne dzienniki, ale to jest daremna praca, bo nikt tego nie słucha, i nikt nie da się tém wstrzymać od puszczania w obieg, choćby dziesięć już razy zbijanéj pogłoski. Spodziewać się nadto można, że opozycya ta jeszcze silniejszą będzie, bo te dzienniki które przemawiały za obwarowaniem Paryża, z przyjaźni dla pana Thiers, obecnie mogą polemizować przeciw obwarowaniu z tego względu, że roboty około murów otaczających są prawie pozornemi. Gabinet nie bardzo już jest spokojnym z powodu tych połączonych ciągle odnawiających się ataków; wie on że bez pomocy dzienników lewéj strony, prawo o obwarowaniu nie byłoby przyjętém, nie może za tém ukrywać przed sobą, że łatwo byłoby tymże dziennikom przeciw temu środkowi zdanie publiczne podburzyć. Na radzie gabinetowéj która wczoraj miała miejsce w Tuilleries, naradzano się szczegółowoj nad postępowaniem jakiegoby należało trzymać się w téj sprawie. Głównie o to chodziło, czy nie należałoby przez ściślejsze trzymania się zasady jednoczesności robót około twierdz oddzielnych i muru opasującego, uspokoić dzienniki. Z drugiéj strony obstawano za tém aby budowę najważniejszych twierdz wszelkiemi siłami przyspieszać, aby jeśliby zupełne wykonanie planu obwarowania prędzéj czy późniéj w opinii publicznéj lnb w innych jakich okolicznościach natrafić miało na przeszkodę, aby mówię przynajmniéj część zamierzonego celu została osiągniętą. Gabinet nie oświadczył się jeszcze stanowczo za żadném z tych zdań, z których każde istotnie ma swoje punkta godne namysłu, bo jak z jednéj strony nie bardzo można się spodziewać uspokoić dotychczasowy opór przeciw robotom fortyfikacyjnym przez zmianę w sposobie prowadzenia ich, z drugiéj strony za to nie bardzo mogłoby być bezpieczném, oporowi temu, wprost czoło stawiać przez zwiększenie tego co on za najbardziéj oburzające uważa.

Z wielkiém zaufaniem oczekujemy obecnie bliskiego ostatecznego załatwienia sprawy turecko-egipskiéj i mających z nią związek kwestyi europejskich. Podpisanie przez reprezentantów czterech mocarstw kończącego protokółu oświadczającego rozwiązanie traktatu 15 lipca w skutku poddania się Mehmeda Ali; a następnie formalne wezwanie Francyi, aby przez wspólną notę przystąpiła do dalszych dyplomatycznych działań mocarstw europejskich w sprawie wschodu, to są środki przez które jak słychać, między osobami mającemi stosunki z dworem, przyprowadzone ma być do skutku powierzchowne przywrócenie związku europejskiego. Pierwszą oznaką przywróconéj zupełnie zgody będzie wtedy stanowcze podpisanie od kilku już miesięcy podcyfrowanego traktatu, na mocy którego Dardanelle i Bosfor mają być wszystkim obcym okrętom wojennym zamknięte. Bodajby te nadzieje nie zostały, przez jaki nowy wypadek, których w téj sprawie tak wiele i tak niespodzianych widzieliśmy, zawiedzionemi. (G. W.)

— *Konstantynopol 22 Czerwca.* —

Okropności jakich dopuścili się arnauci w Bulgaryi przy ostatniem powstaniu chrześcian, zbyt były krzyczącemi, aby nie miały przynajmniéj dla formy pociągnąć za sobą środków surowości przeciw dowodzącym tam paszom. Mustafa pasza Nizzy został przez urzędowy wyrok dywanu z posady swojéj usunięty, nie oczekując nawet rezultatu śledztwa mianowanéj ku temu celowi przez portę komissyi. Względem Hussejma paszy Widdynu, przeciwnie, postanowiono czekać tych rezultatów, pierwéj niż dywan oświadczy się za usunięciem go, albo pochwaleniem jego postępowania w téj okoliczności. W piśmie do lorda Ponsonby, minister spraw zagranicznych przyrzeka że wszelkich środków w mocy jego będących użyje, aby położyć koniec nieszczęśliwemu losowi rajasów w Bulgaryi, albo przynajmniéj go łagodzić. Okoliczności i tu potężniéj działają niż przekonanie. Mimo wstecznych dążeń teraźniejszego gabinetu, wszystkie postanowienia względem chrześcian syryjskich przeszły w dywanie i otrzymały za-

twierdzenie sułtana. Nota porty w tym przedmiocie do reprezentantów europejskich, połączona jest z pismem, w którém przedstawione są usiłowania, jakie porta czyniła dla sprawy chrześcian od czasu zajęcia téj prowincyi, przy czém szczególniéj zwrócono uwagę na to, że porta dla całej Syryi jednego tylko paszę i jednego defterdara (poborcę podatków) mianowała. Ale to rozporządzenie rozbiło się zaraz w początku o opór ludności muzułmańskiéj. Z mającéj się teraz zaprowadzić wzajemnéj niezawisłości cywilnéj i wojskowéj władzy, porta nie spodziewa się takich korzyści jakie sobie w Europie obiecują. Doświadczenie samo przekona. Porta prócz tego nie będzie się ociągać z mianowaniem kijajasów dla rozmaitych ludów téj prowincyi, do których należéć będzie zajmować się ich interesami. Haracz téj prowincyi został także zmniejszony do 70,000 kies, która to summa nie powinna się wydawać zbyteczną.

Tayor pasza dawny prezes tutejszéj rady wojskowéj został mianowany gubernatorem Jerozolimy, a Elias Hava człowiek doświadczonéj poczciwości i znakomitego imienia, został wybrany na kijajasa tamtejszego patryarchy.

Podług listu z Konstantynopola 17 czerwca w dzienniku *Oriental Observer* zamieszczonego, nieporozumienia między Anglią i Persyą nie są jeszcze załatwione. Szach wprawdzie przyrzekł ustąpić z twierdzy Gorjan i oddać ją Anglikom, ale gubernator téj twierdzy miał przeciwne rozkazy, a że Jar Mohamed doniósł szachowi z Heratu, że Anglicy w Afganistanie są bardzo słabemi, przeto szach cofnął dane słowo.

Mehmed Ali kazał przetłomaczyć na język arabski rozprawy parlamentu angielskiego nad sprawą wschodnią. — Anglicy zakupili w Abisynii pod Zela, gdzie francuzi mają ajenta konsularnego; jeden port morski.

Wiadomości z Kandyi brzmią ciągle nader sprzecznie. Listy otrzymane w Tryeście, donoszą o kilku potyczkach, w których powstańcy mieli ponieść klęski, przy czém turcy popalili wioski służące im za stanowisko.

— *Dnia 24 Czerwca.* —

Nakoniec tak upragniona i z taką obawą oczekiwana odpowiedź na ultymatum porty, przybyła tu z Alexandryi. Mehmed Ali z największą pokorą zgadza się na wszystko, tylko prosi z największą uległością, aby sułtan raczył łaskawie zmniejszyć o kilka milionów niesłychanie wysoki haracz roczny, i aby siłę armii o kilka tysięcy ludzi powiększyć pozwolił. Hatyszeryf Gilany kazał Mehmed Ali odczytać w Alexandryi przy grzmocie dział. Z tą odpowiedzią przywieziono zarazem podarunek 12 milionów piastrów które bardzo w porę nadeszły, albowiem brak pieniędzy niezmiernie czuć się daje. Obcy dyplomaci bardzo niespokojnie czekali na odpowiedź z Alexandryi, a lorda Ponsonby najbardziéj jak się zdaje obchodziło ukończenie sprawy turecko egipskiéj. Na kilka dni przed przybyciem téj odpowiedzi oświadczył on że jeśliby Mehmed odrzucił firman inwestytury, w takim razie stan sprawy ukształciłby się nie najkorzystniéj dla porty, bo powtórna zbrojna interwencya wiele znalazłaby przeciwności i trudności, jeśliby zaś Mehmed przyjął wszystko i tylko w przedmiocie haraczu jeszcze się opierał, w takim razie mocarstwa uważać będą tę rzecz za skończoną, a załatwienie kwestyi pieniężnéj zostawią saméj porcie. (G. W.)

— *Rzym 22 Czerwca.* —

W tych dniach znany z swoich talentów i wziętości lekarz nazwiskiem Machcelli, został uwięziony z rozkazu inkwizycyi *(Sant Officio)*, co wielkie uczyniło wrażenie. Powód tego do tych czas nie jest wiadomy, i bardzo niecierpliwie oczekują rozwinięcia sprawy.

Rozmaitości.

EUROPA I CHINY. ZACHÓD I WSCHÓD.

(Ciąg dalszy.)

Myśl która ożywiała Kolumba, dziś na nowo przedstawia się Europie. Jeżeli Europę teraźniejszą porównywamy z Europą przed 350 latami, łatwo przekonamy się, że stan przesilenia jest teraz jeszcze widoczniejszy, i jesteśmy bardziéj niż współcześni Kolumba na drodze odnowienia, że ruch moralny, inteltektualny i materyalny, jest powszechniejszy, żywszy, i gwałtowniejszy jak wówczas. Przestrzeń na któréj się ten ruch odbywa jest obszerniejsza, bo, i Ameryka od bieguna do bieguna do niego należy. Jeżeli chcąc ludom wskazać zajęcie godne, i odpowiednie ich zapałowi i energii, potrzeba było im wówczas oddać świat nowy, w którym prawdę mówiąc, nic nie było do zwalczenia, tylko natura obumarła; nic do przerobienia tylko świat fizyczny; czy będzie za wiele, czy będzie dosyć dla teraźniejszéj Europy, to rozległe pole na którém jéj działalność będzie mogła wpływ wywierać na ludy liczniejsze jak jéj własne.

W Europie nie zbywa na doradzcach życzliwych, pełnych filantropii i światła, którzy pośpieszą powiedzieć: »Zwróćmy nasze wysilenia na nas samych, czyliż nie dosyć obszerne pole mamy w naszych granicach? Jakiż obfity plon dobrego bytu, zamożności, chwały, może nie błyszczącéj ale słusznéj i trwałéj wznosi się na naszéj ziemi, u stóp naszych, a zagranicą tego wszystko jest dymem i ułudą! Doradzać będą rządom aby szczególniéj popierały materyalne przedsiębiorstwa, pomnożyły roboty publiczne, aby zakładały tu banki, tam szkoły! aby zachęcały przemysł w potrójnéj jego formie rolniczéj, rękodzielniczéj i handlowéj; radzić będą uporządkowanie pracy aby więcéj dać bezpieczeństwa robotnikom i natchnąć im uczucie godności. Dowiodą, że za tę cenę exaltacya ludności uspokoiłaby się, porządek coraz bardziéj się rozstrajający wzmocniłby się; moralność publiczna co raz to bardziéj kompromitowana, wróciłaby do dawnéj świetności.«

Co do tego, możnaby przedstawić wiele pożytecznych i ważnych nauk dla Europy; nie będzie na nich zbywać, znajdzie ona je zupełnie sprawiedliwemi, i będzie im poklaskiwała; jednakże nie można się spodziewać żeby ich usłuchała więcéj jak w połowie. Kiedy Cyneas, zręczny mówca, głęboki filozof i szczery przyjaciel, radził Pyrusowi aby zaprzestał swoich lekkomyślnych wycieczek, i przystąpił do używania słodyczy pokoju po długich walkach, król, jesteśmy o tém przekonani, uznawał rady jego za zupełnie trafne, a jednak nie zmienił postępowania. Europa więcéj jest przystępną rozsądnym radom, wprowadza więc u siebie znaczną liczbę doradzanych jéj ulepszeń, skoro przekona się o ich stanowczości i działalności, ale nie przestanie na zamknięciu się w swojem territoryum. Nie jesteśmy ludźmi skłonnemi opasać się murem chińskim, co większa nie chcemy aby go inni wznosili, i zapowiadamy że zniszczylibyśmy każdy któryby zbudowano. Może bylibyśmy szczęśliwszemi gdybyśmy inni byli; to możnaby stwierdzić licznemi dowodami. Kto najlepiéj umie się hamować tego najłatwiéj zadowolić. Ten którego myśli i życzenia nie mają granic, ma także namiętności bez wędzidła; jest on wystawiony na takie same szwanki jak żeglarz który musi sterować słabym okrętem na morzu, gdzie wiatry zcierają się gwałtownie.

Niepodobna skłonić Europejczyka aby się zamknął w swojém ognisku domowém, a nawet w ognisku swojego kraju. Potrzeba mu również publicznego jak prywatnego życia, potrzebuje on czuć, że jest działaczem, ojcem, kochankiem, albo figurantem w dramie, w któréj gra idzie o przeznaczenie narodów, plemienia ludzi. Nie jest że to dowodem, że Europa jest władczynią losów ludzkości.

Nie chcemy odwoływać tego co nasz słaby głos chwalił wszelkiemi siłami, nie chcemy źle mówić o kolejach żelaznych, kanałach i innych robotach publicznych, ulepszeniach materyalnych i niewątpliwych, nie chcemy ganić tego cośmy uwielbiali. U nas (we Francyi) rząd lipcowy więcéj uczynił podobnych udoskonaleń niż ci co go poprzedzili. Jednakże nie dość ich jeszcze uczynił. Nie wycisnął on na nich tego piętna powszechności i wielkości, do któréj francuz dąży. Nie umiał ich uporządkować i prowadzić w zgodności i całości. Jednakże i kraj i rząd odniosły z tego korzyści. Powiększyła się pomyślność narodowa, a rząd zjednał sobie szczerą przychylność klas przemysłowych i handlujących. Postępując daléj na téj drodze z większą rozciągłością i udoskonaleniem, rząd zyszcze więcéj siły i trwałości któréj starannie szuka. Polityka interessów materalnych zapewni ubogim klasom ludzi dobry byt którego pragną, na który zasługują. Ona sama zamknie usta przeciwnikom rządu monarchicznego, którzy przyrzekają massom ludu korzyści dla wszystkich kosztowne, i którzy wspierając się na systemie republikańskim, kreślą świetny obraz pomyślności w jakiéj żyją robotnicy i wieśniacy w Stanach Zjednoczonych Ameryki. U nas którzy mamy nową dynastyą, zasiadającą na tronie wzniesionym ręką ludu, jest ona więcéj niż gdziekolwiek indziéj potrzebną, powinnością.

To zatem jest dowiedzioném, że każdy Europejczyk powinien żądać stanowczych ulepszeń. Nie przesadzajmy sobie jednak rozciągłości polityki interessów stanowczych pod względem przesilenia które dręczy i wstrząsa w jego zasadach społeczeństwo Europejskie w ogóle, a w szczególności społeczeństwo Francyi. A jednak trzeba dla Francyi entuzyazmu, nie można obejść się bez niego jak bez powszedniego chleba. Potrzeba nawet koniecznie pewnego przystępu gorączki.

(Dalszy ciąg nastąpi.)